

Akademik Bağlamda Ceza Hassasiyetinin Ebeveynlik Tarzı ve Cinsiyet ile İlişkileri

Relationships Between Sensitivity to Punishment in the Academic Context, and Parenting Style and Gender¹

Ayşe AYPAY²

Başvuru Tarihi: 05.12.2016

Yayına Kabul Tarihi: 23.12.2016

DOI: 10.21764/efd.79771

Özet: Bu çalışmada, ebeveynlik tarzlarının lise öğrencilerinin akademik bağlamda ceza hassasiyetlerinin anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığının ve lise öğrencilerinin akademik bağlamda ceza hassasiyet düzeylerinin cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Katılımcılar lisede öğrenimini sürdüren ve uygun örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiş 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu toplam 217 öğrenciden oluşmaktadır. Bu çalışmada Young Ebeveynlik Ölçeği ve Lise Öğrencileri için Ceza Hassasiyeti Ölçeği uygulanmıştır. Veriler T-Testi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Tekniği ile analiz edilmiştir. Bu çalışmada lise öğrencilerinde akademik bağlamda ceza hassasiyetinin erkek öğrencilerde kız öğrencilere oranla anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu araştırmada anne ve babaların ortak bir biçimde duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik tarzları ile babaların ayrıca sömürücü/istismar edici ebeveynlik tarzının çocuklarının ceza hassasiyeti geliştirmelerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarını duygusal bakımdan yoksun bırakmamaları ve çocukları üzerinde sömürülüp/istismar edildikleri hissi uyandıracak tutumlardan uzak durmaları gerekmektedir.

Anahtar sözcükler: *Ceza hassasiyeti, lise, anne ebeveynlik tarzı, baba ebeveynlik tarzı.*

Abstract: This study aimed to determine whether parenting styles were significant predictors of high school students' sensitivity to punishment in the academic context and whether high school students' levels of sensitivity to punishment in the academic context significantly differed based on gender. This study adopted the relational screening model. The participants of the study were a total of 217 students including 9th, 10th and 11th graders studying at high schools who were selected by using convenient sampling method. In this study, Young Parenthood Scale and Scale of Punishment Sensitivity for High School Students was employed. The data in this study were analysed using T-Test and Multi-Linear Regression Analysis. In this study, it was found that the male high school students' sensitivity to punishment in the academic context was significantly higher than those of the female students'. In this study, it was found that mothers' and fathers' common parenting style of depriving emotionally, and fathers' exploitive/abusive parenting style were influential in their children's development of sensitivity to punishment in the academic context. Parents should be told that they should not deprive their children emotionally and should stay away from attitudes that would arouse the feeling of being exploited/abused in children.

Keywords: *Punishment sensitivity, high school, mothers' parenting style, fathers' parenting style.*

Giriş

Akademik bağlamda ceza hassasiyeti konusu alayazında yakın zamanda yer almaya başlamış yeni bir araştırma alanıdır. Ceza ve ödül duyarlılığı Gray'in pekiştirme duyarlılığı kuramında, beynin farklı sistemlerince kontrol edilen işlevleri olarak ele alınmıştır (Gray, 1981, 1990). Kurama göre, bir ceza durumu algılandığında ya da cezaya dair ipuçları algılandığında ceza hassasiyeti aktive olmaktadır. Ceza hassasiyetinin aktivasyonu bireylerde hüznün, korku, kaygı ve engellenme gibi olumsuz duyguları harekete

¹ Bu makale 5-8 Mayıs 2016 tarihleri arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde düzenlenen VII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, RPD Anabilim Dalı, ayseaypay@hotmail.com

geçirmektedir (Gray, 1981, 1990, 1991). Bu aktivasyon davranışı ketlemekte, bireyin enerjisini ve dikkatini tehdit olarak algılanan ceza uyarıcılarına yönlendirmesine (Corr, Pickering ve Gray, 1997; Gray, 1987; Gray ve McNaughton, 2000) ve bireyin kaçınma tepkileri vermesine neden olmaktadır (Farmer, 2005).

“Akademik bağlamda cezaya ve ceza uyarıcılarına karşı aşırı duyarlı olma, korku, kaygı, ketlenme ve işlevsel olmayan tepkisellikle sonuçlanan bir hassasiyet” durumu akademik bağlamda ceza hassasiyeti olarak tanımlanmaktadır (Aypay, 2015a, s.1477). Ortaokul öğrencileri ile yapılan bir çalışmada akademik bağlamda ceza hassasiyeti cezadan ötürü ketlenme, ceza bağlamlarına karşı olumsuz tutum ve cezanın düzenleyici etkisi olmak üzere üç boyutlu bir yapı göstermiştir (Aypay, 2015a, s.1477). Lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada da cezalandırılma korkusu, ceza bağlamlarına karşı olumsuz tutum, cezaya bağlı olumsuz kendilik duyguları ve cezadan ötürü ketlenme olmak üzere dört boyutlu bir yapı göstermiştir (Aypay, 2015b). Akademik bağlamda ceza hassasiyeti ile ilgili bu boyutlar, ceza hassasiyetinin bireyin tehdit olarak algılanan duruma ya da kendi etkinliklerinin doğurabileceği olumsuz sonuçlara aşırı tepkisel olmasına; kendini olumsuz sonuçlara karşı koruyacak eylemleri seçmesine; davranışının ketlenmesine; bireyde korku ve kaygı gibi olumsuz duyguların harekete geçmesine yol açtığını (Corr ve diğ., 1997; Gray, 1987; Gray ve McNaughton, 2000; McNaughton ve Corr, 2004) doğrulamaktadır. Bireyde tehdit algısını oluşturan şey, cezai durumun kendisi ya da işaretleridir.

Ceza, terbiye ve eğitim sistemlerinde kullanılmakta olan bir davranışa müdahale tekniğidir. Cezaların eğitim uygulamalarında sıkça yer bulmasındaki en önemli neden cezaların cezalandırılan bireylerin ceza verene hızlı bir biçimde itaatlerini sağlamasıdır (Gershoff, 2002). Ceza istenmeyen davranış hızlı bir biçimde bastırma etkisine sahiptir. Ancak bu kısa süreli bir yarardır. Ceza uygulayanlar için cazip olan bu kısa süreli ve geçici çözümlerin yanında ceza uygulamalarının uzun vadeli bedelleri olabilir (Kohn, 1994). Ceza uygulamalarının öğrencilerin psikolojileri üzerindeki olumsuz etkilerini daha detaylı ortaya koyan çalışmalarda ceza uygulamalarının öğrencilerin psikolojik yapılarını bozduğu, onların mevcut ve gelecek akademik yaşamlarına zarar verdiği ve pek çok istenmeyen olumsuz sonucu doğurduğu ortaya konulmuştur (Ahmad, Said ve Khan, 2013; Arif ve Rafi 2007; Gershoff, 2002; Naz, Khan, Daraz, Hussain ve Khan, 2011). Ceza uygulamaları, öğrencilerin psikolojileri üzerinde ortaya çıkardıkları bu olumsuz etkilere ek olarak öğrencilerin ceza alma korkusu ile enerjilerini cezadan kaçınmaya çalışarak harcayan, ceza hassasiyeti yüksek bireyler haline gelmelerine neden olabilir (Aypay, 2015a). Ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada maruz kalınan fiziksel cezanın sıklığı ile psikolojik stres ve depresyona girme arasında pozitif ilişkiler olduğu ortaya konulmuştur (Turner ve Finkelhor, 1996).

Ceza uygulamalarının en fazla yer bulduğu bağlamlardan biri çocukların aile ortamıdır. Aile-ev bağlamında çocuğun maruz kaldığı ebeveyn tutumlarının onun gelecekteki psikolojik ve davranışsal özellikleri üzerinde azımsanmayacak kadar önemli izler bıraktığı Freud (Gerrig ve Zimbardo, 2012; Miller, 2008; Slater, Hocking ve Loose, 2004), Erikson (Erikson, 1984, 1993) ve Bowlby'nin (Bowlby, 1969/1999; Schaffer, 1997) kuramlarından bilinmektedir. Young (1994), çocukluk yıllarındaki zayıf aile bağlamının bazı

psikolojik bozukluklara zemin hazırlayan uyumsuz şemaların gelişmesine yol açacağını ileri sürmektedir. Cukor'un (2004) çalışması Young'un bu öngörüsünü desteklemektedir. Cukor (2004) bireylerin ebeveynleriyle olan ilişkilerinde algıladıkları ebeveynlik tarzları ve sahip oldukları bilişsel şemaları arasındaki ilişkiye yönelik araştırmasında, zayıf ebeveynlik uygulamalarının çocuklarının uyumsuz şemalar geliştirmeleriyle ilişkili olduğunu belirlemiştir.

Ebeveynlik tutum ve davranışlarının çocuklarının ruh sağlığı üzerinde önemli etkileri olduğu pek çok çalışma bulgularında gösterilmiştir (Aucoin, Frick ve Bodin, 2006; Bogels ve van Melick, 2004; Chan ve Koo, 2011; Deater-Deckard, Lansford, Dodge, Pettit ve Bates, 2003; Düzgün, 2003; Erözkan, 2012; Moore, Whaley ve Sigman, 2004; Muris, 2006; Scher ve Stein, 2003; Simons ve Wurtele, 2010; Siqueland, Kendall ve Steinberg, 1996; Watt, Stewart ve Cox, 1998; Wood, McLeod, Sigman, Hwang ve Chu, 2003). Zayıf bir çevrede yetişen bir çocuk böyle bir çevresel bağlamda etkili rol modellerine sahip olma ya da geniş bir davranış repertuarı oluşturma fırsatları ile karşılaşmadığında ya da içinde yetiştiği çevresel bağlamda aşırı bir biçimde cezalandırılma deneyimlerine maruz kaldığında ya da çocuğun yeni davranışsal kazanımları desteklenmediğinde hatta belki cezalandırıldığında, bu durumun bir sonucu olarak birey farklı bağlamlarda etkili işlev görmesi için gerekli olan, uygun genişlikte bir davranış repertuarına sahip olamayacağı için bazı davranış bozuklukları gösterebilir (Farmer, 2005). Ebeveynleri tarafından fiziksel ceza uygulamalarına maruz bırakılan çocuk ve ergenler üzerinde bu cezaların olumsuz etkileri olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Aucoin ve diğ., 2006; Deater-Deckard ve diğ., 2003; Simons ve Wurtele, 2010). Evinde sıcak ve destekleyici bir aile iklimini yaşamamış olan çocukların ve yüksek düzeyde fiziksel cezaya maruz kalan çocukların duygusal ve davranışsal uyum sorunları gösterdiği (Aucoin ve diğ., 2006) ortaya çıkarılmıştır. Gershoff'un (2002) ebeveyn fiziksel cezasının çocuk ruh sağlığı ve davranışlarıyla ilişkisi konusundaki meta-analitik çalışması da fiziksel cezanın çocuk yaşta akıl sağlığını bozduğunu, saldırganlığa neden olduğunu, suçlu ve antisosyal davranışlara yol açtığını, ebeveyn-çocuk ilişkisini bozduğunu ve çocuğu istismar kurbanı haline getirdiğini göstermiştir. Bu çalışma fiziksel cezanın uzun vadeli olumsuz etkileri olarak da yetişkinlikte saldırganlık ve şiddet davranışlarına, suçlu ya da anti-sosyal davranışlara, akıl sağlığı sorunlarına, eşini ya da çocuğunu istismar etmeye yol açtığını ortaya çıkarmıştır. McLoyd ve Smith (2002) ebeveynlerin çocuklarına yönelik fiziksel ceza uygulamalarının yalnızca duygusal desteğin düşük olduğu aile bağlamlarında çocukların davranış problemlerinde artışı yordadığını belirlemiştir. Bunu destekler nitelikte Deater-Deckard, Ivy ve Petrill (2006) ebeveynlerin çocuklarına yüksek oranda sevgi ve şefkat ve olumlu duygu gösterdikleri durumlarda, çocuğa yönelik hırpalayıcı disiplin ile çocukların içselleştirme davranışları arasındaki ilişkinin daha zayıf olduğunu belirlemiştir.

Ebeveynlik tutum ve davranışlarının çocukların kaygı geliştirmelerinde önemli etkileri olduğu da bilinmektedir. Wood ve diğ. (2003) çocukluk yıllarında ebeveynlerinin panik semptomlarını modellemenin yetişkinlik yıllarında sergilenen panikte önemli rol oynadığını ortaya koymuştur. Bogels ve van Melick (2004) aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarının çocukluk kaygılarıyla güçlü bir ilişki gösterdiğini belirlemiştir. Siqueland ve diğ. (1996) kaygılı çocukların kaygısız çocuklara oranla kendi ebeveynlerini daha düşük

oranlarda kabul edici olarak değerlendirdiklerini bulgulamıştır. Bu çalışmayı destekler nitelikte bir çalışmada Moore ve diğ. (2004) kaygılı çocukların annelerinin kaygısız çocukların annelerine oranla çocukları ile olan etkileşimlerinde onlara karşı daha az sevgi ve şefkat içeren ve daha çok eleştirel olan davranış özellikleri gösterdiklerini belirlemiştir.

Ebeveyn tutumlarının ergenlerin öz-saygıları, öznel iyi oluşları, sağlıkları, riskli davranışları ve okulla ilgili eğitimsel çıktıkları ile (Chan ve Koo, 2011); hostilite, somatizasyon, benlik algısı, depresyon ve anksiyete ile (Düzgün, 2003); anksiyete duyarlılığı ile (Erözkan, 2012; Scher ve Stein, 2003; Watt ve diğ., 1998) ilişkili olduğu araştırma bulguları ile ortaya konulmuştur. Yine ergenlerle yapılan bir çalışmada kötü ebeveyn davranışlarının ergenlerin uyumsuz şemalar geliştirmeleriyle ilgili olduğu; uyumsuz şemaların da kaygı bozuklukları, depresyon, yıkıcı davranış, yeme problemleri ve madde kullanımı gibi semptomlarla ilişkili olduğu bulunmuştur (Muris, 2006). Tüm bu bilgilerden hareketle lise öğrencilerinin geliştirdikleri akademik bağlamda ceza hassasiyetinde çocuk yaşlarda ebeveynleriyle ilişkilerinde maruz kaldıkları ebeveynlik tarzlarının rolü olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, ebeveynlik tarzlarının lise öğrencilerinin akademik bağlamda ceza hassasiyetlerinin anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada erkek öğrencilerin ceza hassasiyetlerinin kız öğrencilerin ceza hassasiyetinden anlamlı bir düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Lise öğrencilerinin akademik bağlamda ceza hassasiyet düzeylerinin cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir farklılaşma gösterip göstermediği bilinmemektedir. Kabaca, ortaokul yıllarının ergenliğin başlangıç yıllarını kapsadığı; lise yıllarının da orta ergenlik yıllarına karşılık geldiği söylenebilir (Steinberg, 2005). Bu bağlamda, ortaokul ve lise yılları ergenliğin kendi içinde farklı alt dönemlerini temsil etmektedir. Ortaokul yıllarında akademik bağlamda ceza hassasiyet düzeylerini anlamlı bir biçimde farklılaştıran bir değişken olan cinsiyetin lise yıllarındaki öğrencilerin akademik bağlamda ceza hassasiyet düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığı merak edilmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, lise öğrencilerinin akademik bağlamda ceza hassasiyet düzeylerinin cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada şu soruların yanıtlanması amaçlanmıştır:

1. Öğrencilerin akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyet düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermekte midir?
2. Anne ebeveynlik tarzları öğrencilerin akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyet düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
3. Baba ebeveynlik tarzları öğrencilerin akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyet düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Lise öğrencilerinin anne ve babalarının ebeveynlik tarzı, cinsiyet ve akademik bağlamda ceza hassasiyeti değişkenleri arasındaki ilişkilerin sorgulandığı bu çalışma ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür.

Çalışma Grubu

Bu çalışma, uygun örnekleme yöntemi kullanılarak Eskişehir'deki iki devlet lisesinde öğrenimini sürdüren, 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu toplam 217 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan 217 öğrencinin 75'i (% 34.6) 9. sınıf, 77'si (% 35.5) 10. sınıf ve 65'i de (% 34.6) 11. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin 134'ü (% 61.8) kadın, 83'ü (%38.2) erkektir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada lise öğrencilerinin anne ve babalarının ebeveynlik tarzlarını belirlemek amacıyla Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), öğrencilerin akademik bağlamda ceza hassasiyetlerini ölçmek için de Lise Öğrencileri için Ceza Hassasiyeti Ölçeği (LÖCHÖ) kullanılmıştır. Aşağıda bu ölçeklerin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)

Young (1994) tarafından erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturan çeşitli ebeveynlik biçimlerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. YEBÖ, anne-babanın erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturduğu düşünülen çeşitli davranışlarını içeren 72 maddeden oluşmaktadır. Anne-babayı tarif eden davranışların, hem anne hem de babayı çocukluk sırasında en iyi tanımlayan şekliyle Tamamıyla yanlış (1) ile Ona tamamı ile uyuyor (6) arasında derecelendirilmesi istenmektedir. Duygusal Yoksunluk şemasını temsil eden ilk beş maddeden alınan düşük puanlar şemanın oluşumuna yönelik ebeveynlik biçimlerini temsil ettiklerinden bu 5 madde ters olarak puanlanmaktadır. Yüksek puanlanan maddeler ebeveynin erken dönem uyumsuz şema oluşumuna yönelik olumsuz ebeveynlik tutumlarına işaret etmektedir. Ölçeğin özgün formu, 17 erken dönem uyumsuz şemanın temelini oluşturduğu düşünülen ebeveynlik biçimlerine karşılık gelen 17 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek Türkçe'ye Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için Temel Bileşenler Analizi ile Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. İlgili analiz, Anne ve Baba formları için ayrı ayrı olarak 17-34 yaş arasındaki 994 katılımcı üzerinde yürütülmüştür. Temel bileşenler analizi Varimax rotasyonu ile yürütülmüş, kesim noktası .33 olarak alınmıştır. Analizler sonucunda hem anne hem baba formunda özdeğeri 1'in üzerinde olan 10 faktörlü yapının veriye uygun olduğu gözlenmiştir. Oluşan faktörler Anne formunda (YEBÖ-A) varyansın % 47.69'unu, Baba formunda (YEBÖ-B) ise % 51.61'ini açıklamaktadır. Her iki formda da faktörler ve içerdikleri maddeler bakımından büyük oranda örtüşme olduğunun gözlenmesi sonucu, YEBÖ Anne ve Baba formları için ortak bir form oluşturulmasının uygun olabileceği düşünülmüştür. Buna göre her iki formda da aynı faktörün altına yüklenen ortak maddeler alınarak ortak bir form oluşturulmuştur. Ölçek 64 maddeden oluşmaktadır. Özgün formdan farklı olarak, maddelerin buldukları faktöre zıt yüklenmelerinden hareketle, bazı maddelerin anlamsal içerikleri açısından ters olarak puanlanması gerektiği düşünülmüştür. Bu doğrultuda, 36., 45., 52. ve 63. maddelerin ters olarak puanlanmasının uygun olduğuna karar verilmiştir. Ölçek bu haliyle Kuralcı/Kalıplıyıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı,

Sömürücü/İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/Evhamlı, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/Sınırsız, Kötümser/Endişeli, Cezalandırıcı, Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran tarzları olmak üzere 10 boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin birleşen geçerliği için 251 kişilik veri üzerinde, alt ölçekler ve alanlar ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bunun için YEBÖ-A ve B alt boyutları ile SCL- 90'nın Genel Belirti Düzeyi İndeksi (GSI) ve Kaygı, Depresyon, Kişilerarası Duyarlık alt ölçekleri arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Elde edilen korelasyonlar YEBÖ-A ve B formlarının birleşen geçerliğini desteklemiştir. YEBÖ'nün ayırt edici geçerliği için 38 kişilik bir klinik örneklem üzerinde de bazı incelemeler yapılmıştır. Tanıya ilişkin değerlendirmeler bir psikiyatri uzmanı tarafından yapılmıştır. Katılımcıların yaklaşık % 30'luk bölümü kaygı bozukluğu ve depresyon tanısı alırken, diğer bölümü herhangi bir tanı ölçütünü karşılamayan, ağırlıklı olarak kişilerarası ilişki sorunlarıyla başvuran bireylerden oluşmaktadır. Normal örneklemi oluşturan 100 kişilik katılımcı grubu, bu çalışmanın örneklemini oluşturan 994 kişi arasından seçkisiz olarak belirlenmiştir. Klinik ve normal örneklemden oluşan iki grubun, YEBÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanlar bakımından farklılaşıp farklılaşmadıklarını değerlendirmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır. Bulgulara göre, YEBÖ-A'nın Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duyusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/İstismar Edici, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici /Sınırsız ve Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran Ebeveynlik alt boyutları bakımından klinik ve normal gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmaktadır. Grupların ortalamalarına bakıldığında, klinik örneklemin yukarıda aktarılan alt boyutların tümünden normal örnekleme göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. YEBÖ'nün test-tekrar test güvenilirliği 107 katılımcıya üç hafta ara ile iki kez uygulama yapılarak belirlenmiştir. YEBÖ-A formuna ait Pearson korelasyon katsayıları .38 ile .83 ($p < .01$) arasında bulunurken; YEBÖ-B formuna ait Pearson korelasyon katsayıları .56 ile .85 ($p < .01$) arasında bulunmuştur. Alpha iç tutarlık katsayıları YEBÖ-A formu için $\alpha = .53 - .86$, YEBÖ-B formu için $\alpha = .61 - .88$ arasındadır.

Lise öğrencileri için ceza hassasiyeti ölçeği (LÖCHÖ)

LÖCHÖ Aypay (2015) tarafından 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu toplam 506 öğrenci üzerinde geliştirilmiştir. Ölçek maddeleri Tamamen katılıyorum (4), Katılıyorum (3), Biraz katılıyorum (2) ve Hiç katılmıyorum (1) biçiminde dördü bir dereceleme ile yanıtlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan akademik bağlamda ceza hassasiyetinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. LÖCHÖ'ye ait KMO değeri 0.90; Bartlett's Testi sonucu ($\chi^2_{(153)} = 2260,070, p < .001$), manidardır. LÖCHÖ'nün yapı geçerliği için veri setinin ilk yarısı üzerinde yapılan AFA sonucunda, toplam varyansın % 64'ünü açıklayan, öz değeri 1'den büyük (4.06, 2.79, 2.53 ve 2.19) dört faktör elde edilmiştir. Dört faktörün maddelerle ilgili ortak varyansları .49 ile .79 arasındadır. Döndürme sonrasında yedi, dört, dört ve üç maddeden oluşan faktörlerin açıkladıkları varyanslar % 22.55, % 15.54 ve % 14.08 ve % 12.17'dir. Faktörlere sırasıyla Cezalandırılma Korkusu (CK), Cezaya Bağlı Olumsuz Tutum (CBKOT), Cezaya Bağlı Olumsuz Kendilik Duyguları (CBOKD) ve Cezadan Ötürü Ketlenme (CÖK) adı verilmiştir. Tukey eklenebilirlik testi sonuçları ölçeğin eklenemezlik (Nonadditivity) değerinin ($F = .06, P > .05$) anlamlı olmadığını göstermiştir. Bu da ölçeğin toplanabilir bir form özelliğine sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle, LÖCHÖ dört faktörlü

kullanılabileceği gibi toplam puanla da işleme alınabilir. LÖCHÖ'nün tüm faktörleri toplam puanla yüksek düzeyde, birbirleriyle de orta düzeyde korelasyonlar göstermiştir. Veri setinin ikinci yarısına DFA uygulanmıştır. DFA sonuçlarına göre ölçeğin en iyi ikinci düzeyde uyum gösterdiği tespit edilmiştir. İkinci düzeyde gerçekleşen doğrulayıcı faktör analizine göre modelin uyum indeksleri [CMIN= 263,367 df= 127 p= .000 CMIN/df= 2,074 GFI= .897 IFI= .938 CFI= .937 RMSEA= .065] büyük oranda modelin iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Ölçeğin faktörleri ve toplamı için hesaplanan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları .92, .88, .80, .80 ve .79'dur. Tüm maddeler için madde-toplam korelasyonları .48 - .70 arasında; Anti-Image korelasyonları da .84-.95 arasındadır. LÖCHÖ toplam puanlarının alt ve üst %27'lik gruplarının madde ortalama puanları arasındaki farkları gösteren t-değerleri tüm maddeler için anlamlıdır (p<.001).

Verilerin Analizi

Bu araştırmada veriler betimsel analizler, T-Testi ve Çoklu Doğrusal Regresyon ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin akademik bağlamda ceza hassasiyetlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla İlişkisiz Örneklem T-Testi kullanılmıştır. Öğrencilerin anne ve babalarının ebeveynlik tarzlarının onların akademik bağlamda ceza hassasiyetlerini yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu analizlerde ebeveynlik tarzlarını ifade eden on boyut bağımsız değişkenler olarak, öğrencilerin akademik bağlamda ceza hassasiyeti ise bağımlı değişken olarak analize tabi tutulmuştur. Regresyon analizleri anne ve babalar için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Öğrencilerin akademik bağlamda ceza hassasiyeti düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermeyeceğinin belirlenmesi için yapılan t-testin sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur. T-testi sonuçlarına göre, erkek öğrencilerin akademik bağlamda ceza hassasiyetleri [$t_{(168.88)} = -2.34, p<.05$] ($\bar{X}=43.65; X=39.08$) kız öğrencilerden anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

Tablo 1. Akademik Bağlamda Ceza Hassasiyetinin Cinsiyete Bağlı T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	X	SS	sd	t
Ceza	Kadın	134	39.08	13,98	168.88	-2.34
	Erkek	80	43.65	13,71		

*p<05 **p<01 ***p<001

Öğrencilerin anne ve babalarının ebeveynlik tarzlarının onların akademik bağlamda ceza hassasiyetlerini yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu analizler her bir ebeveyn için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Annelerin ebeveynlik tarzlarının öğrencilerin

akademik bağlamda ceza hassasiyetlerini yordamasına ilişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçlarına Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Akademik Bağlamda Ceza Hassasiyetinin Anne Ebeveynlik Tarzlarına Bağlı Olarak Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Std. Hata β	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	22.970	4.212	–	5.453	0.000		
Kuralcı/ Kalıpyargıcı	0.136	0.098	0.126	1.390	0.166	0.182	0.096
Küçümseyici/ Kusur Bulucu	-0.160	0.150	-0.118	-1.064	0.289	0.204	-0.074
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	0.342	0.101	0.280	3.379	0.001	0.297	0.229
Sömürücü/ İstismar Edici	0.140	0.175	0.078	0.800	0.425	0.216	0.056
Aşırı Koruyucu/ Evhamlı	0.132	0.155	0.075	0.852	0.395	0.099	0.059
Koşullu Başarı Odaklı	0.120	0.163	0.057	0.738	0.461	0.098	0.051
Aşırı İzin Verici/ Sınırsız	0.267	0.200	0.130	1.339	0.182	0.226	0.093
Kötümser/ Endişeli	-0.247	0.336	-0.072	-0.736	0.462	0.170	-0.051
Cezalandırıcı	0.212	0.318	0.059	0.666	0.506	0.247	0.046
Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran	-0.113	0.296	-0.031	-0.382	0.703	0.100	-0.027
R = 0.375		R ² = 0.140					
F ₍₁₀₋₂₀₆₎ = 3.363		P = .000					

Tablo 2’de yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, Kuralcı/ Kalıpyargıcı anne ebeveynlik tarzı ile akademik bağlamda ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.18$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyonun ($r=0.10$) olarak hesaplandığı görülmüştür. Küçümseyici/ Kusur Bulucu anne ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.20$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=-0.07$) olarak hesaplanmıştır. Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı anne ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.30$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=0.23$) olarak hesaplanmıştır. Sömürücü/ İstismar Edici anne ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.22$) bir ilişki vardır. Ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=0.06$) olarak hesaplanmıştır. Aşırı Koruyucu/ Evhamlı anne ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.10$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyonun ($r=0.06$) olarak hesaplandığı görülmüştür. Koşullu Başarı Odaklı anne ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.10$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=-0.05$) olarak hesaplanmıştır. Aşırı İzin Verici/ Sınırsız anne ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.23$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=0.09$) olarak hesaplanmıştır. Kötümser/ Endişeli anne

ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.17$) bir ilişki vardır. Ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=-0.05$) olarak hesaplanmıştır. Cezalandırıcı anne ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.25$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=0.05$) olarak hesaplanmıştır. Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran anne ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.10$) bir ilişki vardır. Ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=-0.03$) olarak hesaplanmıştır.

Kuralcı/ Kalıpyargıcı, Küçümseyici/ Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/ İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/ Evhamlı, Koşullu Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/ Sınırsız, Kötümser/ Endişeli, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran anne ebeveynlik tarzı değişkenleri birlikte, öğrencilerin akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyeti puanları ile düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir. ($R=0.375$, $R^2=0.140$, $p<.01$). Bu on değişken birlikte öğrencilerin akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyetlerindeki toplam varyansın %14'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, bu on yordayıcı değişkenin akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyeti üzerindeki görece önem sırası; Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı İzin Verici/ Sınırsız, Kuralcı/ Kalıpyargıcı, Küçümseyici/ Kusur Bulucu, Sömürücü/ İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/ Evhamlı, Kötümser/ Endişeli, Cezalandırıcı, Koşullu Başarı Odaklı ve Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı anne ebeveynlik tarzı değişkeni akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyeti üzerinde anlamlı bir yordayıcıdır.

Baba ebeveynlik tarzlarının öğrencilerin akademik bağlamda ceza hassasiyetini yordamasına ilişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçlarına Tablo 3'te yer verilmiştir. Tablo 3'te yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, Kuralcı/ Kalıpyargıcı baba ebeveynlik tarzı ile akademik bağlamda ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.05$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyonun ($r=-0.05$) olarak hesaplandığı görülmüştür. Küçümseyici/ Kusur Bulucu baba ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.21$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=0.01$) olarak hesaplanmıştır. Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı baba ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.28$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=0.19$) olarak hesaplanmıştır. Sömürücü/ İstismar Edici baba ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.31$) bir ilişki vardır. Ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=0.21$) olarak hesaplanmıştır. Aşırı Koruyucu/ Evhamlı baba ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.09$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyonun ($r=0.07$) olarak hesaplandığı görülmüştür. Koşullu Başarı Odaklı baba ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında negatif ve düşük düzeyde ($r=-0.03$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=0.06$)

olarak hesaplanmıştır. Aşırı İzin Verici/ Sınırsız baba ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.11$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=-0.08$) olarak hesaplanmıştır. Kötümser/ Endişeli baba ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.07$) bir ilişki vardır. Ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=-0.09$) olarak hesaplanmıştır. Cezalandırıcı baba ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=0.22$) bir ilişki vardır. Diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=0.10$) olarak hesaplanmıştır. Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran baba ebeveynlik tarzı ile ceza hassasiyeti arasında negatif ve düşük düzeyde ($r=-0.04$) bir ilişki vardır. Ancak diğer dokuz değişken kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki korelasyon ($r=-0.06$) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3. Akademik Bağlamda Ceza Hassasiyetinin Baba Ebeveynlik Tarzlarına Bağlı Olarak Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Std. Hata β	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	29.163	4.017	_	7.259	0.000		
Kuralcı/ Kalıpyargıcı	-0.073	0.101	-0.068	-0.723	0.470	0.051	-0.050
Küçümseyici/ Kusur Bulucu	0.024	0.150	0.017	0.158	0.875	0.213	0.011
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	0.262	0.092	0.231	2.843	0.005	0.279	0.194
Sömürücü/ İstismar Edici	0.487	0.157	0.279	3.105	0.002	0.308	0.211
Aşırı Koruyucu/ Evhamlı	0.156	0.147	0.085	1.063	0.289	0.092	0.074
Koşullu Başarı Odaklı	0.146	0.161	0.069	0.907	0.366	-0.026	0.063
Aşırı İzin Verici/ Sınırsız	-0.235	0.204	-0.108	-1.154	0.250	0.105	-0.080
Kötümser/ Endişeli	-0.437	0.332	-0.125	-1.318	0.189	0.073	-0.091
Cezalandırıcı	0.415	0.297	0.121	1.397	0.164	0.222	0.097
Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran	-0.229	0.253	-0.067	-0.907	0.365	-0.038	-0.063
R = 0.407		R ² = 0.166					
F ₍₁₀₋₂₀₆₎ = 4.089		P = .000					

Kuralcı/ Kalıpyargıcı, Küçümseyici/ Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/ İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/ Evhamlı, Koşullu Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/ Sınırsız, Kötümser/ Endişeli, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran baba ebeveynlik tarzı değişkenleri birlikte, öğrencilerin akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyeti puanları ile düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir. ($R=0.407$, $R^2=0.17$, $p<.01$). Bu on değişken birlikte öğrencilerin akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyetlerindeki toplam varyansın %17'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, bu on yordayıcı değişkenin akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyeti üzerindeki göreceli önem sırası; Sömürücü/ İstismar Edici, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Kötümser/ Endişeli, Cezalandırıcı, Aşırı İzin Verici/ Sınırsız, Aşırı Koruyucu/ Evhamlı, Koşullu Başarı Odaklı, Kuralcı/ Kalıpyargıcı, Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran ve Küçümseyici/ Kusur Bulucu şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ve

Sömürücü/ İstismar Edici baba ebeveynlik tarzları akademik bağlama ilişkin ceza hassasiyetinin anlamlı yordayıcılarıdır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma bulguları lise öğrencilerinde akademik bağlamda ceza hassasiyetinin erkek öğrencilerde kız öğrencilere oranla anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgu kız ve erkek çocukların cinsiyet farklılıklarından ötürü ortaya çıkan farklı davranışsal yönelimleri ile ilişkili olabilir. Literatürde erkeklerin gözlenen saldırganlık eğilimlerinin (Anderson ve Bushman, 2002; Çelik, 2006; Çelik ve Kocabıyık, 2014; Demirhan, 2002; Eagly ve Steffen, 1986; Hadley, 2003) ve dürtüsel (Hisli Şahin ve Durak Batıgün, 2009; Yılmaz, Özdemir, Turgay ve Çağlı, 2012) davranışlarının kızlara oranla daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar vardır. Bu özellikleri dolayısıyla belki erkek çocuk ve ergenler daha fazla norm ihlali yapıyor olabilirler. Bunun bir sonucu olarak cezai müeyyidelerle daha fazla karşılaşılıyor olabilirler. Daha fazla cezalandırılma deneyimi erkek çocuklarda ceza alma durumlarına karşı daha yüksek bir hassasiyet oluşmasına neden oluyor olabilir.

Bu araştırmada anne ve babaların ortak bir biçimde duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik tarzları ile babaların ayrıca sömürücü/istismar edici ebeveynlik tarzının çocuklarının ceza hassasiyeti geliştirmelerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlik tarzları arasında “cezalandırıcı” ebeveynlik tarzı bulunmasına rağmen bu ebeveynlik tarzı öğrencilerin akademik bağlamda ceza hassasiyeti geliştirmeleri üzerinde etkili bulunmamıştır. Öyle görünüyor ki çocuklar üzerinde en yüksek cezalandırılma hissi oluşturan ebeveynlik tarzı duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik tarzıdır. Öyle anlaşılıyor ki çocuğun yaptığı yanlış bir davranışa ebeveynin fiziksel ceza gibi görülebilir bir bedel ödeten ceza vermesi çocuk tarafından duygusal olarak yoksun bırakılmaya oranla daha fazla tolere edilebiliyor. Belki de çocuk ebeveyninin bu tutumunu terbiye sürecinin bir parçası olarak daha kolay kabulleniyor. Alanyazında ebeveynlerin çocuklarına yönelik fiziksel ceza uygulamalarının yalnızca duygusal desteğin düşük olduğu aile bağlamlarında çocukların davranış problemlerinde artışı yordadığına ilişkin bulgu (McLoyd ve Smith, 2002) ebeveynlerin çocuklarına yüksek oranda sevgi ve şefkat ve olumlu duygu gösterdikleri durumlarda çocuğa yönelik hırpalayıcı disiplin ile çocukların içselleştirme davranışları arasındaki ilişkinin daha zayıf olduğu bulgusu (Deater-Deckard ve diğ., 2006) bu yorumu desteklemektedir.

Buna karşın duygusal bakımdan çocuğunu yoksun bırakan ebeveyn tutumu belki kasti çocuğu cezalandırmak olmasa bile öyle görünüyor ki çocuklar açısından onların en çok ihtiyaç duydukları ebeveyn sevgi ve şefkatinden yoksun bıraktığı için çocuklarında akademik bağlamda ceza hassasiyeti geliştirmeye yatkınlığı artırmaktadır. Alanyazında kaygılı çocukların kaygısız çocuklara oranla kendi ebeveynlerini daha düşük oranlarda kabul edici olarak değerlendirdiklerini (Siqueland ve diğ., 1996) ve kaygılı çocukların annelerinin kaygısız çocukların annelerine oranla çocukları ile olan etkileşimlerinde onlara karşı daha az sevgi ve şefkat içeren ve daha çok eleştirel olan davranış özellikleri gösterdiklerini (Moore ve diğ., 2004) ortaya koyan çalışmalarla birlikte değerlendirildiğinde; ebeveynlerin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik

tarzlarının çocukları tarafından bir ceza gibi algılandığı ve bu tutuma maruz kalan çocukların da diğer çocuklara göre ceza hassasiyeti geliştirmeye daha yatkın hale geldiği düşünülmektedir.

Ayrıca babaların sömürücü/istismar edici ebeveynlik tarzının çocuklarının ceza hassasiyeti geliştirmelerinde etkili olması, bu ebeveynlik tarzının da çocuklarında bir tür cezalandırılma hissi uyandırıyor olabileceğini düşündürmektedir. Belki de çocuk açısından güvende olma hissini yaşatması beklenen babanın (Roberts, Coakley, Washington ve Kelley, 2014; Rosenberg ve Wilcox, 2006) bu rolüne muhalif bir biçimde çocuğu sömürüp istismar etmesi çocuk üzerinde kabullenilmesi kolay olmayan bir paradoks oluşturuyor olabilir. Belki de kendisini korumasını umduğu babası tarafından sömürülen/istismar edilen bir çocuk olmak çocuk dünyasında cezalandırılmak anlamı taşıyor olabilir. Babanın böyle ebeveynlik tarzı ile çocuğuna yönelmesi çocuğunda akademik bağlamda ceza hassasiyetine yol açıyor olabilir. Smith, Gollop, Taylor ve Marshall (2005), uzun dönemli etkili disiplin için gerekli olduğunu düşündükleri altı ilkeden biri olarak, ebeveynlerin çocuklarına karşı sıcak ve ilgili/yakın olmaları gerektiğini söylemektedir. Bu tespit de ebeveynlerin çocuklarına karşı duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ya da sömürücü/istismar edici tarzlarının sağlıklı bir disiplin etkisi oluşturmayacağını bir kez daha hatırlatmaktadır.

Bu çalışmanın bulguları ebeveynler açısından önemli doğurgulara sahiptir. Ebeveynlere çocuklarında ceza hassasiyeti gelişmesini istemiyorlarsa, çocuklarını duygusal bakımdan yoksun bırakmamaları gerektiğini göstermektedir. Ayrıca özellikle babaların çocuklarında ceza hassasiyeti gelişmesini istemiyorlarsa, çocukları üzerinde babaları tarafından sömürülüp/istismar edildikleri hissi uyandıracak tutumlardan uzak durmaları gerektiğini de göstermektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda çocukların duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve sömürücü/istismar edici ebeveyn tarzları ve ebeveynlerin cezalandırma davranışları arasındaki ilişkileri daha derinlemesine görmeye imkân tanıyacak nitel çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Ahmad, I., Said, H. & Khan, F. (2013). Effect of corporal punishment on students' motivation and classroom learning. *Review of European Studies*, 5(4), 130-134.
- Arif, M.S. & Rafi, M.S. (2007). Effects of corporal punishment and psychological treatment on students' learning and behavior. *Eğitimde Kuram ve Uygulama-Journal of Theory and Practice in Education*, 3(2),171-180.
- Anderson, C.A. & Bushman, B.J. (2002). The effects of media violence on society. *Science*, 295, 2377-2378.
- Aucoin, K.J., Frick, P.J. & Bodin, S.D. (2006). Corporal punishment and child adjustment. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27, 527-541.
<http://sites01.lsu.edu/faculty/pfricklab/wpcontent/uploads/sites/100/2015/11/JADP2006-corporal-punishment.pdf> adresinden alınmıştır.
- Aypay, A. (2015a). Sensitivity to punishment in the academic context: It's relationship with locus of control, gender and grade level. *Eğitimde Kuram ve Uygulama-Journal of Theory and Practice in Education* 11(4), 1475-1495.
- Aypay, A. (2015b). Ödül bir ceza mı? Ödül bağımlılığından ceza hassasiyetine. 2. *Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sunulan bildiri, Hacettepe Üniversitesi, Beytepe Yerleşkesi, Ankara.*
- Bogels, S.M. & van Melick, M. (2004). The relationship between childreport, parent self-report, and partner report of perceived parental rearing behaviors and anxiety in children and parents. *Personal Individ Differ* 37(8),1583-1596.

- Bowlby, J. (1969/1999). *Attachment* (2nd ed.). New York: Basic Books.
- Chan, T.W. & Koo, A. (2011) . Parenting style and youth outcomes in the UK. *European Sociological Review*, 27 (3), 385–399.
- Corr, P.J., Pickering, A.D. & Gray, J.A. (1997). Personality, punishment, and procedural learning: A test of J. A. Gray's anxiety theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 337-344.
- Cukor, D. (2004). The relation between parenting patterns, childhood events, and cognitive schema. *Dissertation Abstracts International: Section B: Science and Engineering*, 65, 432.
- Çelik, H. (2006). *Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin saldırganlık tepkileri ile bağlanma tarzları ve kişilerarası şemaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çelik, H. & Kocabıyık, O.O. (2014). Genç yetişkinlerin saldırganlık ifade biçimlerinin cinsiyet ve bilişsel duygu düzenleme tarzları bağlamında incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 139-155.
- Deater-Deckard, K., Ivy, L. & Petrill, S.A. (2006). Maternal warmth moderates the link between physical punishment and child externalizing problems: A parent–offspring behavior genetic analysis. *Parenting*, 6,59-78.
- Deater-Deckard, K., Lansford, J.E., Dodge, K.A., Pettit, G.S. & Bates, J.E. (2003). The development of attitudes about physical punishment: An 8-year longitudinal study. *Journal of Family Psychology*, 17(3), 351–360.
- Demirhan, M. (2002). *Kendini açma düzeyleri farklı genel lise öğrencilerinin bazı değişkenler açısından saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Düzgün, Ş. (2003). Öğrencilerin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 149-162.
- Eagly, A.H. & Steffen, V.J. (1986). Gender and aggressive behavior: A meta-analytic review of the social psychological literature. *Psychological Bulletin*, 100 (3), 309-330.
- Erikson, E.H. (1984). *İnsanın sekiz çağı* (Çev. T.B. Üstün & V. Şar). Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık.
- Erikson, E.H. (1993) [1950]. *Childhood and society*. New York, NY: W.W. Norton & Company.
- Erözkan, A. (2012). Ergenlerde kaygı duyarlılığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri - Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(1), 43-57.
- Farmer, R.F. (2005). Temperament, reward and punishment sensitivity, and clinical disorders: Implications for behavioral case formulation and therapy. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 1(1), 56-76.
- Gerrig, R.J. & Zimbardo, P.G. (2012). *Psikolojiye giriş: Psikoloji ve yaşam* (Çev. G. Sart). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gershoff, E.T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: Ameta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 128(4), 539-579.
- Gray, J.A. (1981). A critique of Eysenck's theory of personality. In H. Eysenck (Ed.), *A model for personality* (pp. 264-276). New York: Springer-Verlag.
- Gray, J.A. (1987). *The psychology of fear and stress* (2nd ed.). New York: Cambridge University Press.
- Gray, J.A. (1990). Brain systems that mediate both emotion and cognition. *Cognition and Emotion*, 4, 269-288.
- Gray, J.A. & McNaughton, N. (2000). *The neuropsychology of anxiety* (2nd ed.) London: Oxford University Press.
- Hadley, M. (2003). Relational, indirect, adaptive, or just mean: Recent work on aggression in adolescent girls. *Studies in Gender and Sexuality*, 4, 367-394.
- Hisli Şahin, N. & Durak Batıgün, A. (2009). Lise ve üniversite öğrencilerinde intihar riskini belirlemeye yönelik bir modelin sınanması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 28-36.
- Kohn, A. (1994). The risk of rewards. ERIC/EECE Publications. <http://www.alfiekohn.org/teaching/pdf/The%20Risks%20of%20Rewards.pdf> adresinden alınmıştır.
- McLoyd, V.C. & Smith, J. (2002). Physical discipline and behavior problems in African American, European American, and Hispanic children: Emotional support as a moderator. *Journal of Marriage and Family*, 64,40-53.
- McNaughton, N. & Corr, P.J. (2004). A two-dimensional neuropsychology of defense: Fear/anxiety and defensive distance. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 28, 285–305.

- Miller, P.H. (2008). *Gelişim psikolojisi kuramları*. B. Onur (çev., ed.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Moore, P.S., Whaley, S.E. & Sigman, M. (2004). Interactions between mothers and children: Impacts of maternal and child anxiety. *J Abnorm Psychol* 113(3):471–476.
- Muris, P. (2006). Maladaptive schemas in non-clinical adolescents: Relations to perceived parental rearing behaviours, big five personality factors and psychopathological symptoms. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 13, 405–413.
- Naz, A., Khan, W., Daraz, U., Hussain, M. & Khan, Q. (2011). The impacts of corporal punishment on students' academic performance/career and personality development up-to secondary level education in Khyber Pakhtunkhwa Pakistan. *International Journal of Business and Social Science*, 2(12), 130-140.
- Roberts, D., Coakley, T.M., Washington, T.J. & Kelley, A. (2014). Fathers' perspectives on supports and barriers that affect their fatherhood role. *SAGE Open*, January-March, 1–10. <http://sgo.sagepub.com/content/spsgo/4/1/2158244014521818.full.pdf> adresinden alınmıştır.
- Rosenberg, J. & Wilcox, W.B. (2006). The importance of fathers in the healthy development of children. *Child Abuse and Neglect User Manuel Series*. <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/fatherhood.pdf> adresinden alınmıştır.
- Schaffer, H.R. (1997). *Social development*. Massachusetts, USA: Blackwell Publishers Inc.
- Scher, C.S. & Stein, M.B. (2003). Developmental antecedents of anxiety sensitivity. *J Anxiety Disord*, 17, 253-269.
- Simons, D.A. & Wurtele, S.K. (2010). Relationships between parents' use of corporal punishment and their children's endorsement of spanking and hitting other children. *Child Abuse & Neglect*, 34, 639–646.
- Siqueland, L., Kendall, P.C. & Steinberg, L. (1996). Anxiety in children: perceived family environments and observed family interaction. *J Clin Child Psychol*, 25(2), 225–237.
- Smith, A.B., Gollop, M., Taylor, N.J. & Marshall, K. (2005). *The discipline and guidance of children: A summary of research*. Dunedin and Wellington, NZ: Children's Issues Centre and Office of the Commissioner for Children.
- Slater, A., Hocking, I. & Loose, J. (2004). Theories and issues in child development. In A. Slater & G. Bremner (Eds.), *An introduction to developmental psychology* (pp.34-63). MA, USA: Blackwell Publishing.
- Soygüt, G., Çakır, Z. & Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young ebeveynlik ölçeği'nin psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 17-30.
- Steinberg, L. (2005). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Turner, H.A. & Finkelhor, D. (1996). Corporal punishment as a stressor among youth. *Journal of Marriage and the Family*, 58 (1), 155-166.
- Watt, M.C., Stewart, S.H. & Cox, B.J. (1998). A retrospective study of the learning origins of anxiety sensitivity. *Behav Res Ther*, 36, 505-525.
- Wood, J.J., McLeod, B.D., Sigman, M., Hwang, W.C. & Chu, B.C. (2003). Parenting and childhood anxiety: theory, empirical findings, and future directions. *J Child Psychol Psychiatry* 44(1),134-151.
- Yılmaz, M., Özdemir, G., Turgay, A. ve Çağlı, S. (2012). Üniversite öğrencilerinin erişkin dikkat eksikliği hiperaktivite ölçeği'nin alt boyutları düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi*, 9(1), 627-649. <http://www.InsanBilimleri.com> adresinden alınmıştır.
- Young, J.E. (1994). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. Sarasota, FL: Professional Resource Press.

Extended Abstract

Introduction

Sensitivity to punishment in the academic context is a relatively new research topic that has started to attract attention in the literature in recent years. It can be defined as "a state that results in being over-sensitive to, as well as fear, anxiety, inhibition and non-functional reactivity towards, punishment and stimuli of punishment in the academic context". In a study with middle school students, sensitivity to punishment in the academic

context showed a three-dimensional structure including inhibition due to punishment, negative attitudes towards punishment contexts and regulatory effect of punishment, whereas in a study with high school students it revealed a four-dimensional structure including fear of punishment, negative attitudes towards punishment contexts, negative self-feelings due to punishment, and inhibition due to punishment. These dimensions show that sensitivity to punishment in the academic context causes individuals to be overly reactive to a state perceived as threat or the negative results of their own activities, choose actions that protect themselves against negative results, and lead to inhibition of behaviours and negative feelings such as fear and anxiety.

As punishment practices cause many negative results on children's and adolescents' psychology, such practices can also encourage them to be individuals who make effort to avoid getting punished and have high sensitivity to punishment. One of the contexts in which punishment practices are applied the most is the family context of children. It is known from the theories of Freud, Erikson and Bowlby that parent attitudes that children are exposed to in the family-home context leave considerably important traces on their psychological and behavioural characteristics. When a child who grows up in a weak environment does not encounter opportunities of having effective role models or forming a wide repertoire of behaviours in such a context, or when his/her acquisition of new behaviours is not supported, or even punished, in the context he/she grows up, he/she can show certain behavioural disorders since he/she would not have the behavioural repertoire that is necessary for active participation in different contexts. In particular, there are studies referring to the negative effects of abusive parental attitudes on children and adolescents who are exposed to such attitudes. Research shows that children of parents who approve physical punishment and use it against them adopt aggression as a problem-solving method and also approve physical punishment themselves. Besides, children who have not lived in a warm and supportive family environment at home and those who are exposed to high levels of physical punishment are shown to exhibit emotional and behavioural adaptation problems. In a meta-analysis study, it is reported that physical punishment disrupts mental health in childhood, causes aggression, leads to criminal and antisocial behaviours, disrupts parent-child relationship and makes the child a victim of abuse. As the long-term effects, the study reveals that physical punishment causes aggression and violent behaviours in adulthood, criminal or antisocial behaviours, mental health problems, and abusing one's spouse or child. It is also found that parent attitudes are related to adolescents' self-respect, subjective well-being, health, risky behaviours and educational outcomes about school, to hostility, somatization, self-concept, depression and anxiety, and to anxiety sensitivity. Similarly, in a study with adolescents, it is revealed that negative parent behaviours are related to adolescents' developing incompatible schemas, and such schemas are related to anxiety disorders, depression, destructive behaviours, eating problems and drug use.

Aim

Parenting styles exposed in childhood are thought to have a role in high school students' sensitivity to punishment in the academic contexts. Therefore, this study aimed to determine whether parenting styles were significant predictors of high school students' sensitivity to punishment in the academic context. In a study on middle school students, male students' sensitivity to punishment was found to be significantly higher than female students'. However, it is not known whether high school students' sensitivity to punishment significantly vary based on gender. It can be stated that middle school years overlap the start of adolescence while high school years fall within the middle of this period. In this respect, middle school and high school years represent different parts of adolescence. It is wondered whether gender that is a variable that differentiate levels of sensitivity to punishment in middle school years also cause significant differences in high school students' sensitivity to punishment based on gender. For this reason, this study also aimed to determine whether high school students' levels of sensitivity to punishment in the academic context significantly differed based on gender. In line with these aims, the following research questions were addressed in the study:

1. Do students' levels of sensitivity to punishment in the academic context significantly differ based on gender?
2. Are mothers' parenting styles significant predictors of students' levels of sensitivity to punishment in the academic context?
3. Are fathers' parenting styles significant predictors of students' levels of sensitivity to punishment in the academic context?

Method

This study adopted the relational screening model. The participants of the study were a total of 217 students including 9th, 10th and 11th graders studying at two state high schools who were selected by using convenient sampling method. 134 of the students were female and 83 were male. In the study, Young Parenthood Scale (YPS) was used to identify high school students' mothers' and fathers' parenting styles, and Scale of Punishment Sensitivity for High School Students (SPSHSS) was employed to measure the students' sensitivity to punishment in the academic context.

The data in this study were analysed using descriptive statistics, T-Test and Multi-Linear Regression Analysis. In order to determine whether the students' sensitivity to punishment in the academic context significantly differed based on gender, Independent Samples T-Test was used. On the other hand, Multi-Linear Regression Analysis was performed to determine whether mothers' and fathers' parenting styles significantly predicted the students' sensitivity to punishment. In this analysis, the 10 dimensions indicating parenting styles were taken as the independent variables, and the students' sensitivity to punishment in the

academic context as the dependent variable. Regression analyses were conducted separately for mothers and fathers.

Findings

According to the results of T-Test that was performed to determine whether the students' levels of sensitivity to punishment in the academic context significantly differed based on gender, the male students' sensitivity to punishment were found to be significantly higher than the female students' [$t_{(168.88)} = -2.34, p < .05$] ($\bar{X} = 43.65$; $X = 39.08$). Multi-Linear Regression Analysis was then performed to determine whether mothers' and fathers' parenting styles significantly predicted the students' sensitivity to punishment. This analysis was performed separately for each parent. The results showed that the variables of mothers' parenting styles including Normative/ Stereotyping, Contemptuous/ Critical, Depriving Emotionally, Exploitive/ Abusing, Over-Protective/ Apprehensive, Conditional Success-Oriented, Over-Permissive/ Unlimited, Pessimistic/ Worried, Punishing and Close to Change/ Suppressing Emotions together revealed a weak and significant relationship with the students' scores of sensitivity to punishment in the academic context, ($R = 0.375, R^2 = 0.140, p < .01$). These 10 variables together explained 14% of the total variance in the students' sensitivity to punishment. According to the T-Test results for the significance of regression coefficients, Depriving Emotionally as a variable of mothers' parenting style was a significant predictor of sensitivity to punishment in the academic context.

The results showed that the variables of fathers' parenting styles including Normative/ Stereotyping, Contemptuous/ Critical, Depriving Emotionally, Exploitive/ Abusing, Over-Protective/ Apprehensive, Conditional Success-Oriented, Over-Permissive/ Unlimited, Pessimistic/ Worried, Punishing and Close to Change/ Suppressing Emotions together revealed a weak and significant relationship with the students' scores of sensitivity to punishment in the academic context, ($R = 0.407, R^2 = 0.17, p < .01$). These 10 variables together explained 17% of the total variance in the students' sensitivity to punishment. According to the T-Test results for the significance of regression coefficients, Depriving Emotionally and Exploitive/ Abusive as variables of fathers' parenting style were significant predictors of sensitivity to punishment in the academic context.

Conclusions and Recommendations

In this study, it was found that the male high school students' sensitivity to punishment in the academic context was significantly higher than those of the female students'. This finding can be associated with different behavioural orientations due to the differences girls and boys. In the literature, there are studies showing that boys have higher levels of aggressive tendencies and impulsive behaviours compared to girls. Due to these characteristics, boys may have more violations of norms. As a result, they may face more sanctions due to punishments. More punishment experiences may cause boys to form a higher level of sensitivity to situations in which they are punished. In this study, it was found that mothers' and fathers'

common parenting style of depriving emotionally, and fathers' exploitive/abusive parenting style were influential in their children's development of sensitivity to punishment in the academic context. In spite of the punishing parenting style, the one that formed more sensitivity to punishment was the style of depriving emotionally. It seems that parents' giving their children punishment in the form of paying a price for it, which may be a physical punishment, can be tolerated more by the children. Perhaps, children accept such an attitude as part of their disciplining process. However, even though the parenting style that deprives their children emotionally may not aim to punish children, it seems that children perceive it as a real punishment since it deprives them from the love and affection of their parents, which they need the most. The perception of this parenting style as a punishment may cause a higher level of sensitivity to punishment in children who are exposed to it compared to others. In addition, the fact that fathers' exploitive/abusive parenting style being effective in their children's development of sensitivity to punishment may arouse the feeling of getting punished in their children. Fathers' abusing their children in contrast to a typical father model that arouse the feeling of security in children may form a paradox in them that is difficulty to accept. It may be the case that being exploited/abused by their fathers from whom they expect protection can mean getting punished in children's world.

The findings of this study have important implications for parents. Parents should be told that they should not deprive their children emotionally unless they want them to develop sensitivity to punishment. In particular, if fathers do not want their children to develop sensitivity to punishment, they should stay away from attitudes that would arouse the feeling of being exploited/abused in children. As for further attempts on this issue, qualitative studies can be conducted to have a more in-depth view of the relationships between emotionally depriving and exploitive/abusing parenting styles and parents' punishment behaviours.